

#BLANDTVERDENSBEDSTE

Opstart af debat om tiltag om kvalitetsudvikling på danske universitetsuddannelser

Skrevet på baggrund af indlæg på LinkedIn.
Redigeret af:

Tobias Høygaard Lindeberg, underdirektør
Mads Fjord Jørgensen, fagchef

Juni 2024

Tænketanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K

Indledning

Hvordan får vi bedre kvalitet på de danske universitetsuddannelser? Som et første skridt i en debat om det spørgsmål gennemførte Tænk tanken DEA en "LinkedIn-stafet", hvor en række aktører præsenterede, hvilke tiltag fra udlandet de helst så indført i Danmark.

Baggrunden for arbejdet er, at DEA ønsker at sætte uddannelseskvalitet på dagsordenen. Ikke som et abstrakt spørgsmål eller alene som et spørgsmål om flere ressourcer, men som et spørgsmål om, hvilke tiltag der kan løfte kvaliteten af de danske universitetsuddannelser og de videregående uddannelser generelt.

Dette notat indledes med et overblik over den viden, DEA over de seneste år har indsamlet om kvaliteten på de videregående uddannelser. Derefter er der en tematisk sammenfatning af forslagene med resumeer af de oprindelige indlæg læses.

Formålet er at samle eksempler på kvalitetsudviklende tiltag fra udlandet, som kan virke inspirerende. Listen er ikke en udtømmende oversigt over, hvilke internationale kvalitetstiltag der findes, ligesom notatet ikke berører løfterige tiltag, der allerede findes på en eller flere uddannelser i Danmark, og som med fordel kunne udbredes til flere. Hertil kommer tiltag, der endnu ikke er afprøvet, men som findes som ideer til pædagogisk-didaktisk innovation.

Hermed en varm anbefaling om at udvikle flere forslag til, hvad der kan løfte kvaliteten på danske universitetsuddannelser – eller videregående uddannelser i det hele taget – og dele det på LinkedIn. Tag gerne #blandtverdensbedste og @Tænk tankenDEA, så andre interessefæller kan blive opmærksomme på dit bidrag.

God læselyst.

Uddannelser i verdensklasse

”Universiteter i verdensklasse” var slagordet, da universitetsuddannelse blev en uomgængelig del af dagsordenen for dansk konkurrencedygtighed i 2006 i den daværende regerings [globaliseringsstrategi](#).

Uanset at slagordet kan lyde lidt bedaget, er grundpointen uændret. Danmark skal i væsentligt omfang kunne konkurrere på viden og kompetencer. Og en del af denne viden og disse kompetencer skal kunne omsættes til innovation og produktivitet. Uddannelse er en forudsætning for velstand og velfærd – ikke mindst hvis denne velstand skal skabes inden for de eksisterende målsætninger for klimaet. Det gælder uddannelse helt generelt fra grundskole til ph.d. – men det gælder ikke mindst for universiteternes uddannelser.

Rammevilkår: få midler og ingen måleredskaber

En væsentlig forudsætning for at kunne levere universitetsuddannelser af høj kvalitet er de ressourcer, som anvendes på uddannelserne. I en international sammenhæng anvender Danmark få midler per studerende på videregående uddannelse, hvor vi ligger under EU- og OECD-gennemsnittet – når der ses bort fra SU og midler til forskning. Det gælder også ift. de lande, vi normalt sammenligner os med. Norge anvender ifølge [OECD](#) 40 pct. flere midler per studerende, mens Holland og Sverige ligger hhv. 24 og 14 pct. over Danmark.

Ressourcer er en fattig indikator for kvalitet. Og hvis Danmark vedvarende formår at uddanne kandidater, der er blandt verdens bedste, for få midler, er det ikke i sig selv et problem.

Men en grundlæggende udfordring er, at der ikke er gode internationale indikatorer for kvaliteten af de videregående uddannelser. En sammenligning med grundskoleområdet er illustrativ:

Undersøgelser som [PISA](#), [PIRLS](#) og [TIMSS](#) er omdiskuterede, men giver dog alligevel en indsigt i relevante aspekter af niveauet for danske skoleelever og dermed af grundskolens kvalitet.

På det videregående uddannelsesområde er der ikke lignende undersøgelser. Risikoen ved vedvarende at investere mindre i uddannelse end sammenlignelige lande er derfor, at vi ikke ved, om det har konsekvenser for de studerendes faglige niveau og i sidste ende Danmarks konkurrencedygtighed.

Det gælder i særlig grad, hvis arbejdet med kvalitetsudvikling ikke prioriteres højt.

Eksisterende analyser: usikkert billede af kvalitet, men Danmark er ikke førende

DEA har derfor over en årrække udarbejdet analyser, der kan bidrage til at skabe indblik i, hvordan de danske videregående uddannelser klarer sig internationalt.

En [kortlægning](#) af indikatorer for kvalitetsaspekter på de videregående uddannelser fra 2021 viser, at datakvaliteten for stort set alle tilgængelige indikatorer svinger mellem ringe og mindre god. Hvis man ser bort fra dataproblemerne og tager resultaterne for pålydende, klarer Danmark sig faktisk bedre, end investeringsniveauet ville tilsige. Men Danmark er stadigvæk ikke i toppen.

Samme konklusion kom Arena Strategy i 2022 frem til i [en analyse, som virksomheden gennemførte for DEA](#). Her undersøgte man, i hvilket omfang kandidatuddannede fra Danmark og sammenlignelige lande bliver ansat hos de mest prestigefyldte arbejdsgivere og universiteter. Også denne undersøgelse indikerede, at Danmark i bedste fald lå i midterfeltet blandt de undersøgte lande.

I 2024 gennemførte DEA to analyser under projektet "På højde med de bedste", der med den europæiske spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på de videregående uddannelser (EUROSTUDENT VII) undersøgte universitetsstuderendes vurdering af forskellige kvalitetsaspektiver af deres uddannelse. Formålet var at sammenligne danske universitetsuddannelser med uddannelser fra lande som Norge, Sverige, Finland, Holland og Østrig, hvis uddannelsessystemer minder om det danske.

Analyserne viser, at de danske universitetsuddannelser samlet set ligger i et [midterfelt](#) ift. de lande, vi normalt sammenligner os med. På universitetsuddannelserne inden for STEM er billedet dog markant mere positivt for Danmark, der mht. de udvalgte indikatorer placerer sig i toppen eller i midterfeltet. Projektet vil i det kommende år resultere i flere analyser, der kan nuancere dette billede med erfaringer fra studerende og undervisere, der har erfaring med videregående uddannelse fra både Danmark og udlandet.

Internationale kvalitetsudviklende tiltag: muligheder for inspiration

Samlet set er det aktuelle billede af kvaliteten af danske universitetsuddannelser, at vi bruger få midler på uddannelse, og at vi ikke ved noget præcist om kvaliteten af universitetsuddannelserne. Men det, som vi trods alt ved, tyder på, at vi ikke er førende mht. uddannelseskvalitet, selvom vi heller ikke ligger i bunden – med den nuance, at det måske ser bedre ud for STEM-uddannelserne.

Der er således ikke råd til at læne sig tilbage. Tværtimod skal vi prioritere kvalitetsudvikling på universitetsuddannelserne i Danmark – uanset om vi skal gå fra middelhøje til gode eller fra gode til fremragende.

Et første skridt har været at invitere en række vidende personer på universitetsområdet til at komme med deres bud på tiltag fra udlandet, som med fordel kan inspirere i Danmark. Listen er ikke udtømmende, men blot eksempler på, hvilke tiltag man med fordel kan undersøge nærmere. Disse eksempler kan forhåbentlig blive starten på en vedvarende debat om uddannelseskvaliteten på universiteterne. Bidragsydernes indlæg er opsummeret helt kort ud fra det overordnede tema i de enkelte indlæg. Og indlæggende kan findes i deres helhed i bilaget.

De foreslåede tiltag illustrerer bredden i, hvad diskussionen om kvalitet kan handle om. Nedenfor er tiltagene grupperet i følgende temaer:

- Tværgående fokus i uddannelsernes indhold (digitalisering, sociale og personlige kompetencer samt tværfaglighed)
- Studieglæde og trivsel (fx *social belonging* og transformativ læring)
- Styrkelse af den pædagogisk-didaktiske vidensbase (fx gennem midler til at gennemføre indsatser og undersøgelser)
- Ændret styring (fx foreslås ændret fokus i forbindelse med akkreditering)
- Nye organisationsformer (fx i form af programmer, der letter overgangen mellem niveauer eller samarbejder med fokus på at frembringe relevante kompetencer på særlige områder på tværs af institutionelle skel og uddannelsesstyper).

Bredden i temaerne er samtidig med til at understrege, at en indsats for at styrke kvalitet kan følge flere veje. Der er tiltag, som uden videre kan sættes i gang på institutionerne, nogle kræver ændrede regler eller stærke fora for koordinering, mens andre kræver målrettede midler. Samtidig ville gennemførelsen af stort set alle tiltag blive sandsynliggjort af større uddannelsesbevillinger på universiteterne. Samlet set understreger det, at det ikke kun er et spørgsmål om, hvilke initiativer der er vigtige og egnede til at fremme kvalitet, men også et spørgsmål om, hvordan de understøttes.

Tværgående fokus i uddannelsernes indhold

[Lars Christoffersen](#), DTU, peger på, at kunstig intelligens og digitalisering af uddannelser giver universiteterne helt nye værktøjer til at styrke kvaliteten i uddannelserne. Konkret foreslår han at arbejde for, at den nye teknologi bringes i anvendelse i uddannelser og undervisning på flere områder. For det første ved at forberede de studerende til at arbejde i en digitaliseret verden, hvor kunstig intelligens fylder meget. For det andet ved at omfavne de digitale værktøjer og forbedre vores læringsresultater. For det tredje ved at gøre brug af den fleksibilitet, som digitaliseringen giver mht. at reducere stress og forbedre trivslen hos de studerende.

[Laura Klitgaard](#), IDA, peger på ETH Zürich i Schweiz som et eksempel på en institution, der arbejder målrettet på at styrke *transferable skills* som teamwork, åben kommunikation og integritet i arbejdet udover de tekniske kvalifikationer, som ETH Zürich allerede står stærkt på. Det er sket gennem et årelangt arbejde med at indarbejde kvaliteten af institutionens studerendes sociale og personlige kompetencer i kursusbeskrivelserne og som en del af undervisningen.

[Camilla Gregersen](#), DM, peger på rektor Sally Kornbluths indsats på Massachusetts Institute of Technology for at fremme tværfaglighed specifikt mellem ingeniørvidenskab og de humanistiske og kunstneriske fag. Konkret peges der på potentialet i at adressere klima, miljø, konflikter og trivsel.

Studieglæde og trivsel

[Sara Vergo](#), DJØF, peger på *social belonging-interventioner*, der kan styrke trivslen hos de studerende. Social belonging-interventioner er baseret på forskning af Greg Walton fra Stanford University. Indsatsen indebærer, at nye studerende bliver præsenteret for ældre studerendes historier om at overvinde udfordringer, som de mødte tidligere på studiet, hvilket kan skabe en følelse af fællesskab og tilhørsforhold.

Relateret til dette foreslår [Lisbeth Lintz](#), Akademikerne, at styrke trivslen igennem et sæt af indsatser, der blandt andet omfatter forpligtende mål for institutionernes trivselsindsats i de strategiske rammekontrakter, *onboarding* det første halve år med skriftlig informativ feedback med bestået/ikke-bestået i stedet for karakterer og støtteinitiativer (fx kurser i studieteknik og mere studievejledning og psykologhjælp).

Med afsæt i Howard Gardner og Wendy Fischmans forskning peger [Pernille Rydén](#), ITU, på, at det gode studieliv kan styrkes ved at revitalisere universiteternes unikke intellektuelle og sociale mission, så læringsprocesser bliver det afgørende mål for akademisk succes – også i betydningen social tilknytning samt intellektuel kapital og vækst. Gardner og Fischman bruger begrebet 'højere uddannelseskapital' til at beskrive en transformationslogik, der omfatter evnen til at engagere sig, analysere, reflektere, relatere og kommunikere. På den baggrund kunne der fokuseres mere på, hvem de studerende ønsker at være her og nu – og ikke kun hvad de ønsker at blive, når de afslutter deres studier.

Styrkelse af den pædagogisk didaktiske vidensbase

[Lars Ulriksen](#), Dansk Universitetspolitisk Netværk, peger på, at det vil være en fordel og et fremskridt, hvis politiske udspil og beslutningstagere på området trak på den forskning, der findes om undervisning, læring, didaktik, undervisere, eksamener, studerende, brug af digitale ressourcer osv. If. at opnå mere relevant viden fremhæves Sverige, hvor der i regi af projektet "Utvecklingsprojekt högskolepedagogisk lyft" fordeltes 20 mio. svenske kroner til pædagogiske udviklingsprojekter på universiteterne.

[Christina Barfod-Høj](#), Danmarks Evalueringsinstitut, fremhæver, at der er behov for mere viden om, hvordan man samlet set får styrket læringsudbyttet for den mere sammensatte studentegruppe, der over de seneste årtier i stigende grad har søgt mod de videregående uddannelser i Danmark og mange andre lande, herunder mod universiteterne. Med de mere forskelligartede behov, som følger med den ændrede studentegruppe og den mere komplekse verden, de skal ud at fungere i efter endt studie, er der behov for at tænke mange forskellige aspekter sammen for at understøtte uddannelser af høj kvalitet. Herunder dem, der skal styrke den gode stemning, dem, der styrker de faglige elementer i undervisningen, og dem, der styrker studiekompetence og *selfefficacy*. Konkret fremhæves behovet for at styrke den fremtidige vidensproduktion for at kunne bidrage til en styrket kvalitet i undervisningen og studiemiljøet med blik for den øgede mangfoldighed.

Ændret styring

[Inge Askehave](#), CBS, foreslår at vende blikket mod Norge for at få inspiration til en akkrediteringsmodel med et større fokus på institutionernes udvikling med sigte på den enkelte institutions strategiske mål. I Norge indebærer det blandt andet, at flere institutioner samles i en fælles klynge, der gennemgår akkrediteringsprocessen samtidig. På denne måde mødes institutionerne på tværs og kan lære af hinanden i akkrediteringsprocessen. Det vil betyde, at

Akkrediteringsinstitutionen i højere grad skal være sparrings- og dialogpartner fremfor kontrollør. Og det stiller krav til institutionerne om åbenhed og parathed til at tage imod inspiration.

[Mikkel Haarder](#), DI, peger på behovet for løbende at tilpasse styringstiltag, så de ikke sander til i rutine. Konkret foreslås, at der aktuelt kan arbejdes med at justere akkrediteringsmodellen, herunder inddrage udenlandske peers og studerende og dimittenders perspektiv. Samt i højere grad at bruge eksisterende indikatorer til at vurdere, hvor der er behov for at undersøge kvaliteten yderligere.

Nye organisationsformer

[Anders Hoff](#), Lægemedelindustriforeningen, fremhæver behovet for at samle og styrke indsatsen på områder, hvor der er et særlig stort samfundsmæssigt behov – konkret life science. Ræsonnementet er, at det ikke er tilstrækkeligt at have fremragende ordinære uddannelser på disse områder. Der er også behov for efter- og videreuddannelse hele livet og international rekruttering, der tiltrækker de største talenter. Konkret peges på NIBRT – National Institute for Bioprocessing Research and Training i Irland, hvor uddannelsesinstitutioner fra faglært niveau til ph.d.-niveau samarbejder om at uddanne til life science med udgangspunkt i industriens løbende efterspørgsel.

Pathway-programs kendes fra USA, Canada og Australien som en måde at nedbryde barrierer mellem uddannelsestrin og institutioner i uddannelsessystemet og skabe mere lige muligheder for alle unge. [Hanne Leth Andersen](#), RUC, peger i sit indlæg blandt andet på, at Columbia University har guidede studieforløb for førstegenerationsstuderende, der ikke færdes hjemmefrem i uddannelsessystemet, og at Fanshawe College i Ontario fokuserer på fleksible overgange mellem uddannelser. Her har man akademiske læringsruter, som en studerende kan tage for at få anerkendt tidligere læring. Det handler om at skabe mere konkret samarbejde og gode overgange mellem uddannelsesstyper.

Fuldend listen

De ovennævnte forslag er ikke udtømmende for de tiltag, der kan iværksættes for at styrke kvaliteten på de danske universitetsuddannelser – eller videregående uddannelser i det hele taget. Fortsæt debatten. Del et forslag på LinkedIn, og tag #blandtverdensbedste og @TænketankenDEA, så andre interessefæller kan blive opmærksomme på dit bidrag.

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu